

והיתירא הוא להכניס ידיו למקדש, הרי יש לומר רק להא אישתראי, רק לגבי צרעתו נאמר ההיתר, ולהא, לטומאת קרי, לא אישתראי. ולכן, מצורע שראה קרי לא יוכל להכניס ידיו לבהונות. אבל טמאי מתים שנעשו זבים, שדינם להקריב קרבן פסח הוא משום שטומאה דחוייה הוא בציבור, אם כן, מה לי חד דחויא, טומאה, מה לי שתי דחיות, טומאת מת וטומאת זיבה. ומצינו לומר שקרבן פסח, כיון שהוא דוחה טומאת מת של ציבור, ידחה גם את טומאת זיבתם.

ומדייקת הגמרא: מכלל דבריהם של אביי לג-א ורבא אתה למד, דתרוייהו סבירא להו טומאה "דחוייה" היא בצבור, ולא "הותרה" בצבור.

ועתה דנה הגמרא בדברי עולא:

לימא מפייע ליה, האם ניתן לומר שיש סיוע לדברי עולא, הסובר שביאה במקצת שמה ביאה, ממה ששינוי בביריתא בתוספתא: כל הסמיכות שהיו שם, בעבודות המקדש, קורא אני בהן "תבף לסמיכה שחיטה", שלא הפסיקו בין הסמיכה לשחיטה, הוין מזו של אשם מצורע, שהיתה סמיכת קרבן האשם שלו נעשית בשער נקנור, שהוא שער העזרה המזרחי, וחלל השער הזה לא נתקדש

הואיל והותרו לטומאתן הראשונה שהיא טומאת מת שנדחית בציבור, הותרו גם כן לזיבתן שבאה לאחר מכן, ואין הם נאסרים מחמתה כיון שכבר הותרו בטומאה ראשונה?!

אמר ליה רב יוסף לאביי: אין, אכן רק באופן זה שקדמה טומאה לזיבה מוכח מדברי עולא שמותרים להקריב משום "הואיל ואישתרי אישתרי".

ומקשינן: ואכתו לא דמי, עדיין לא דומים דברי עולא במצורע הנעשה בעל קרי לטמאים שנעשו זבים: שהרי מצורע, היתירא הוא להכניס ידיו כדי שיתנו על הבהונות את דם האשם ואת השמן, כיון שגזרה עליו תורה להכניס ידיו, ולכן יש לומר, הואיל ואישתרי לצרעתו אישתרי גם כן לקירוי. אולם טומאה של מת שהותרה בציבור, הרי היא אינה היתר גמור, אלא רק דחוייה היא, בקושי, על ידי שהציץ מרצה עליה, ולכן יש לחלק ולומר, כי רק להא, לטומאת מת אידחאי. אבל להא, לטומאת זיבה, לא אידחאי?¹⁷

אמר ליה רבא: אדרבה, איפכא מסתברא לחלק בין מצורע שראה קרי לבין טמאי מתים שנעשו זבים, משום שמצורע, היות

אישתרי היא, שהיות ועדיין יש עליו שם טומאה מצרעתו, ואין כח בקרי שבו להיות מוסיף עליו טומאה, ולכן כיון שהותרה טומאת מצורע הרי הוא מותר להכניס ידיו, והוא הדין ברובן טמאי מתים ונעשו זבים, שאין הזיבה מוסיפה טומאה עליהם, ולכן הואיל והותר הותר.

17. הקרן אורה מבאר את דברי אביי שכוונתו

והתירה התורה למחוסר כיפורים להכניס ידיו לעזרה כדי להיטהר [ולא מצינו שאסרה תורה את הטבול יום בדין זה, אלא שהטבול יום אינו צריך להכניס ידיו לטהרתו, בזה שייך לומר כן] הותר גם כן איסור טבול יום. אבל לגבי פסח הרי מצינו במפורש שהתירה תורה טומאת מת לקיום מצוות פסח, ולא התירה לכך טומאת זיבה? ותירק, שכוונת עולא בדין הואיל ואישתרי

המצורע ידיה לעזרה, ולפסמוך על הבהמה העומדת בפנים, ויתקיים גם במצורע דין "תיכף לסמיכה שחיטה"³!

אמר רב יוסף: אין להוכיח מדין זה את דברי עולא, משום שיש לומר כי **הא**, ברייתא זאת, **מני**, בשיטת מי היא אמורה? בשיטת רבי יוסי ברכי יהודה היא, דאמר "מרחק צפון". דהיינו, שלדבריו צפון העזרה הראוי לשחיטה של הקרבנות הטעונים "שחיטה בצפון" הוא רק שטח העזרה כנגד צפונה של קיר המזבח ממש, והוא נצא ב"מרחק" מפתח העזרה יותר מכ"ב אמה. ולפיו, גם אם נאמר שביאה במקצת לא שמה ביאה, אין המצורע יכול לסמוך על קרבן האשם בסמוך למקום השחיטה, לפי שהוא רחוק ממנו הרבה,⁴ ולא יועיל מה שיכניס ידיו

בקדושת העזרה, כדי שיוכל המצורע לעמוד שם ולהכניס ידיו לעזרה לשם מתן דם על הבהונות. ולא נכנס המצורע לפנים העזרה לסמוך את קרבן אשמו ליד מקום השחיטה, משום שאין מצורע יכול ליכנס לשם, לעזרה עצמה, עד שמוזין עליו, והיינו, שתחילה זורקים עבורו על גבי המזבח¹ מדרם הטאתו ומדרם אשמו² [וכמו כן צריך ליתן שם מדרם האשם והשמץ על בהונותיו של המצורע]. ולכך לא היתה הסמיכה נעשית תיכף לשחיטה, כיון שבעת הסמיכה היה קרבן האשם עומד בשער נקנור, ורק אחר כך הכניסוהו לעזרה לשוחטו.

ומדייקת הגמרא מהברייתא: **ואי אמרת ביאה במקצת לא שמה ביאה**, למה לנו להוציא את האשם לשער ניקנור? **ליעיל**

מעכבו מלהיכנס למקדש?! ותירך, שקרבן החטאת הוא המטהר את המצורע, ומה שמצינו כאן שהאשם מעכב את הטהרה, הוא רק משום שכך הוא סדר העבודה שקבעה התורה, לעשות את העבודות באשם קודם החטאת, ואם שינה את הסדר והקדים את החטאת לאשם הרי זה פסול, ולכך אין המצורע יכול להיכנס עד שיזו עליו מן האשם, שהוא קודם לחטאת.

3. מדברי הגמרא עולה שענין הסמיכה בתוך העזרה ולא מחוצה לה הוא כדי לקיים דין תיכף לסמיכה שחיטה, אך התוס' לעיל [לב א] הביאו בשם התורת כהנים שהכתוב "יקריב אותו לפני ה', וסמך", מלמד שהסמיכה צריכה להיות "לפני ה'", והיינו בעזרה.

4. התוס' בסוטה [לט א ד"ה כל כהן] הוכיחו מדברי הגמרא ששיעור "תכיפה" הוא עד כ"ב אמה, שהרי מבואר בגמרא שבסמיכת מצורע לא היה יכול להתקיים דין תכף לסמיכה שחיטה,

היא, שאמנם אין הזיבה מוסיפה טומאה על טומאת המת, אבל מכל מקום נתווספה טומאה קצת, ומאחר וטומאה זו אין בה דין דחיה, הרי לא שייך בזה הואיל ואישתרי אישתרי. ואילו רבא, הסובר לקמן שבדחיה דווקא יש דין הואיל ואישתרי אישתרי, היינו, משום שסובר שבמקום שהותרה טומאה ראשונה הרי היא כמי שאינה, וחלה טומאה שניה, אשר היא לא הותרה, ומה שאין כן במקום שטומאה ראשונה לא הותרה אלא דחוויה, הרי שטומאה ראשונה קיימת, ולכך הואיל והיא נדחית, נדחית גם כן טומאה שניה.

1. רש"י, והוכיח שאין הכונה לנתינת הדם על בהונות אצבעותיו, לפי שאין נותנים על אצבעות המצורע אלא מדרם האשם ולא מדרם החטאת.

2. המקדש דוד [יב ד] הביא את דברי הרמב"ם [הלכות נזירות י ח, בדין ספק מצורע], שהבאת אשם מצורע אינה מעכבת את טהרתו. והקשה מדברי הגמרא כאן, שמבואר כי דם אשמו

לפנים העזרה.⁵

ומקשינן: הרי אף לדברי רבי יוסי ברבי יהודה יש להוכיח שביאה במקצת שמה ביאה, כי אם אין שמה ביאה, אם כן, וליעביר פשפש, פתח קטן בכותל הצפוני של העזרה כנגד המזבח, ויעמוד המצורע בחללו, ויכניס ידיו, ויסמוך על הבהמה העומדת במקום הראוי לשחיטה.

ומתריצין: אביי ורבא דאמרי תרוייהו, אי אפשר לעשות פשפש נוסף לעזרה, משום שאמר דוד לשלמה בנו, כאשר נתן לו את

התכנית לבנין בית המקדש [דברי הימים א, כח] "הכל [כל מידות התכנית ניתנו לי בכתב מיד ה', עלי השביל. כל מלאכת התכנית". ומאחר וכל המדות והפתחים ובנין כל הבית נמסרו לדוד מאת ה' בכתב, הרי אין להוסיף ואין לגרוע או לשנות את תכנית המקדש.⁶ וסוברים אביי ורבא שאמנם ביאה במקצת לא שמה ביאה, אך אין אפשרות לפתוח בצפון העזרה, ולכן לא יכול המצורע לסמוך בקירבת מקום השחיטה.

איכא דאמרי, אמר רב יוסף, הברייתא מתפרשת אף לרבי, הסובר שאפשר לשחוט

שהתקיים דין תכף לסמיכה שחיטה, ויותר משיעור זה אף בדיעבד אין מועיל.

5. הקשה הגרעק"א, אמנם אין באפשרות המצורע להיכנס לעזרה ולסמוך סמוך למקום השחיטה. אבל אם ביאה במקצת אין שמה ביאה, מדוע לא יכניס ידיו לעזרה בכדי לקיים סמיכה לפני ה' [כפי שנתבאר לעיל מדברי התוס' והרמב"ם].

6. בחידושי רבנו חיים הלוי [הלכות בית הבחירה] מבואר, שבדין זה נאמר שהמקדש כולו, כמו שהוא, נתקדש, וכן צריך להיות קיים כולו בקדושתו כדי שיוכלו להקריב בו קרבנות, ואם יעשה שינוי במשהו ממידות הבית, הרי זה חיסרון בבית המקדש כולו, כי אינו קיים עוד לפי המידות שנקבעו לו. והוכיח זאת ממה שאמר הרמב"ם, שאם קדושת העזרה היתה על הרצפה העליונה בלבד ולא היתה הקדושה גם על קרקעית העזרה, הרי אם נעקרה אבן אחת מרצפת העזרה, נפסלה בכך כל העזרה, כי באותו מקום שנעקרה ממנו האבן חסרה קדושת המקדש, ונמצא שחסרה "מידת המקדש". וכן

משום שהמצורע עומד בשער ניקנור המרוחק כ"ב אמה מצפון המזבח, ומבואר בזה ששהייה בפחות משיעור הליכה משער ניקנור עד למקום השחיטה, שהוא כ"ב אמה, אינה נחשבת חסרון לגבי "תכיפה".

והקשה המגן אברהם [או"ח קסו ג], הרי נמצא לפי זה, כי לפי רבי, הסובר שכל צפון העזרה הוא צפון, הרי אם ישחוט בעזרה עצמה סמוך לשער ניקנור [ולא בשער ניקנור עצמו], יוכל המצורע לסמוך אפילו ללא הכנסת ידיו לעזרה כלל. שהרי אין חסרון של תיכף לסמיכה שחיטה אלא במרחק כ"ב אמה ממקום הסמיכה, וכאן יש פחות משיעור זה. ואם כן, מה הוקשה לגמרא שלסוברים ביאה במקצת אין שמה ביאה יש לו לקיים דין תכף לסמיכה שחיטה על ידי שיכניס ידיו לעזרה, הרי אף לעולא, הסובר שביאה במקצת שמה ביאה, יקשה, מדוע לא יסמוך מבחוץ, ולאחר מכן יכניס הקרבן לפנים, וישחטנו!?

ותירץ בביאור הגר"א, שלכתחילה ודאי שצריך לשחוט מיד לאחר הסמיכה, ולא לשהות אפילו שיעור פסיעה אחת, ומה שכתבו התוס' הוא לענין בדיעבד, שעד כ"ב אמה עדיין נחשב

לקיים דין גם דין סמיכה וגם דין תיכף לסמיכה שחיטה אם לא שיכנס לפנים ויסמוך במקום השחיטה, ובהכרח שהתירה לו תורה להיכנס לצורך זה.

ומתרצינן: **אמר רב אדא בר מתנה: אמנם מדאורייתא מותר למצורע להיכנס ולסמוך, אולם סובר התנא של הברייתא, שמדרבנן אין לו להיכנס לצורך סמיכה, משום גזירה שמא ירבה בפסיעות מעבר למה שהותר לו לצורך הסמיכה, ואם לאחר הסמיכה⁸ יפסע פסיעה אחת⁹ לפנים, יותר מן הנדרש, יהיה ענוש כרת.**

איכא דאמרי, כך אמר רב אדא בר מתנה לפרש דברי הברייתא: מדאורייתא לא הותר

בכל צפון העזרה, ובכל זאת אין להוכיח ממנה שביאה במקצת שמה ביאה. והטעם שאין מתקיים באשם מצורע דין תיכף לסמיכה שחיטה הוא, **כי כל הסומך, ראשו⁷ ורובו מכניס לעזרה. מאי טעמה? כל כחו בעינן בעבודת הסמיכה. הלכך לא אפשר לסמוך בביאה במקצת, ולכן סומך בחוץ.**

ומקשינן: **מאי קסבר התנא של הברייתא שאמר שבאשם מצורע לא מתקיים דין תיכף לסמיכה שחיטה? אי קסבר סמיכת אשם מצורע הוא חיוב דאורייתא, וכן סובר שדין תכף לסמיכה שחיטה אף הוא חיוב דאורייתא, אם כן, ליעול המצורע לעזרה, ולפסוץ ידיו על אשמו להדיא, כיון דרחמנא אמר לו להיכנס ולסמוך! שהרי אי אפשר לו**

משום ביאת מקדש, ודרש דבר זה מפסוק, שרק במקום שאסור הטמא בכניסה לעזרה, חייב הוא כרת על ביאה להיכל. אבל אם אינו אסור בעזרה, הרי שאף על ביאת היכל אינו חייב כרת. ואם כן, מדוע אומרת כאן הגמרא שאם ירבה בפסיעות יהיה ענוש כרת, הרי הותרה לו הכניסה לצורך הסמיכה, וכיון שהותרה, שוב אין עונש כרת אף אם יכנס יותר מן הנדרש לצורך סמיכתו?! אולם, לפי מה שכתב רש"י, שעונש הכרת הוא רק על מה שפוסע לאחר הסמיכה, הרי מבואר שכל זמן שיש לו התר להיכנס לעזרה לצורך סמיכתו, אינו חייב כרת אף אם ירבה בפסיעות, ורק לאחר הסמיכה, שכבר אין לו צורך להיות בעזרה, וחל עליו חיוב יציאה, כדין שילוח טמאים, הרי שאם יפסע מעבר לנדרש יהיה ענוש כרת, שהרי אסור עליו להימצא עוד בעזרה.

9. בדין שילוח טמאים מן המחנה מבואר, שהכנסה טהור למקדש ונטמא שם, ושהה

מבואר מדבריו שדין זה מעכב, אם כי רבים מרבתינו האחרונים הוכיחו מכמה סוגיות בש"ס שהשינוי במידות המקדש אינו מעכב.

7. המקדש דוד [לח א] דקדק מלשון "ראשו ורובו", שכל שהכניס רובו ולא הכניס ראשו, הרי זו ביאה במקצת, והוכיח שכל ביאות צריכות להיות ראשו ורובו. ולענין מקום שמצווה לצאת, כגון מצוות עשה של שילוח טמאים מן המחנה, או יציאת כהן אל המזבח אשר לפני ה', הסתפק אם ביציאת רובו נחשב יציאה, או שאף בזה צריך יציאת ראשו.

8. ברש"י מבואר, שהעונש כרת על ריבוי הפסיעות, הוא על מה שפוסע לאחר הסמיכה. וכתב המרחשת [חלק א, סימן ב, ד ו] לבאר, שלכאורה יש להקשות מדברי הגמרא בפסחים [צה ב], שאמר שם רבא, קרבן פסח הבא בטומאה, שהותרו טמאי מתים להיכנס לעזרה, הרי שאף אם יכנסו להיכל לא יהיו חייבים

למצורע להיכנס ולסמוך, כי אמנם סמיכת אשם מצורע חיובה דאורייתא, ואולם הדין של תכף לסמיכה שחיטה בכל הקרבנות, לאו דאורייתא הוא.¹⁰ ולכך לא הותר למצורע להיכנס ולסמוך, כיון שיכול לקיים הסמיכה בחוץ.

מיתבי על מה שאמר רב אדא בר מתנה שדין תכף לסמיכה שחיטה אינו מדאורייתא: הרי שנינו בברייתא "וסמך ושחט", ולמדנו בהיקש זה: מה סמיכה נעשית רק בטהורין, שהרי תכף לסמיכה שחיטה, והשחיטה נעשית בפנים, אף שחיטה נעשית בטהורין.

ואי אמרת שדין תכף לסמיכה שחיטה לאו דאורייתא הוא, אם כן, בטמאין נמי משכחת לה סמיכה, על ידי שיסמוך הטמא בחוץ, ומנין לנו שהסמיכה נעשית רק בטהורים?

אלא איפוך את תירוצו של רב אדא בר מתנה, ויש לפרש שסובר התנא של הברייתא שסמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא,¹¹ ואינה כשאר אשמות, משום שקרבן האשם בא להכשיר את המצורע, ולא לכפר עליו. ורק מדרבנן מחוייב המצורע לסמוך על אשמו. ותכף לסמיכה שחיטה דאורייתא, וכיון שאין המצורע חייב לסמוך הרי שאין לו להיכנס לפנים לצורך זה.

רבינא אמר: דברי עולא משמו של ריש ג-ב לקיש, שביאה במקצת שמה ביאה לענין מלקות בלבד איתמר, וכלשונו של עולא "טמא שהכניס ידו לפנים לוקה". אבל אינו חייב כרת עליה כביאת כל גופו, ומה שהוקשה ביאה לנגיעה, היינו לענין האזהרה שלא לבוא למקדש, שעונשה מלקות. אבל לא הוקשה לענין עונש כרת של ביאת מקדש, ומשום כך, אין להקשות על דברי עולא, מהברייתא שאמרה שמצורע שראה

כשיעור השתחויה, או יצא בדרך ארוכה במקום בדרך הקצרה חייב כרת. והקשה המקדש דוד [[לח א], מדוע כתב כאן רש"י, שאם יפסע פסיעה אחת יותר מן הנדרש, נמצא ענוש כרת, הרי מאחר ונכנס למקדש בהיתר, ואינו חייב על הביאה עצמה, הרי שלחיוב כרת צריך לכל הפחות שהייה כדין הנטמא בפנים? וכתב, שפסיעה אחת מעבר למה שצריך, הרי היא שמי שיצא בדרך הארוכה, שסיבת החיוב בזה אינה משום שהייה אלא משום ריבוי פסיעות, ואף אם יצעד את הדרך הארוכה בשיעור דרך קצרה, חייב משום ריבוי פסיעות.

10. הקשה השפת אמת, מאחר ואין לדין זה עיקר בתורה, מדוע תקנו חכמים להסמיך סמיכה לשחיטה? וכתב, שחששו שמא יארע בקרבן

איזה פסול, ולא ישחטוהו, ונמצא שבסמיכה הנעשית בכל כוחו עבד עבודה בקדשים, ולכך תקנו שישחטוהו מיד.

11. הקשה הטהרת הקדש, מאחר וסמיכת אשם מצורע אינה דאורייתא, הרי שאין לו לסמוך בכל כוחו כפי שכתבו התוס' [ד"ה סמיכת אשם] שסומך בהקפת יד, בכדי שלא יעשה עבודה בקדשים, ואם כן, נדחה תירוצו השני של רב יוסף שאמר שאין המצורע יכול לסמוך בהכנסת ידיו בלבד לפנים, משום שצריכה הסמיכה להיעשות בכל כוחו! והביא בשם הפני יהושע שכתב כי בסמיכה דרבנן אין דין תכף לסמיכה שחיטה [ואין צריך להכניס ידיו אלא סומך מבחוץ].